

หลักอริยสัจ 4 : การยุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า)*

THE FOUR NOBLE TRUTHS: ENDING THE ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT (GAZA STRIP)

พระไกรสร สุมน (กันมา), พระมหาสทธิธย์ สุทธิมน (ราชวงศ์)

Phra Kaison Sumano (Kunma), Phramaha Sathit Sutemano (Ratchawong)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: rockhop8899@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า) และนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 เป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหามาจากโลกะ โทสะ และความยึดมั่นในผลประโยชน์ ทั้งสองฝ่ายควรลดทิฐิ เพิ่มความเข้าใจ และเปิดทางสู่การประนีประนอมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการดับทุกข์และสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า 1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือความขัดแย้งยึดเยื้อทำให้ชาวปาเลสไตน์ประสบวิกฤตมนุษยธรรมรุนแรง ชีวิตถูกคุกคาม การพลัดถิ่น และเผชิญกับความทุกข์ทางเศรษฐกิจ-สังคม โดยปัญหาหลัก คือ อดอยาก ขาดอาหาร ระบบสาธารณสุขล้ม การปิดล้อมและจำกัดความช่วยเหลือ ผู้เสียชีวิตจำนวนมาก เศรษฐกิจพัง และสิทธิเสรีภาพถูกจำกัด 2. สมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์) คือ ต้นเหตุแห่งทุกข์เกิดจาก โลกะ คือ ความอยากครอบครองดินแดนทรัพยากร และอำนาจทางการเมือง และโทสะ คือ ความโกรธ ความเกลียดชัง และความแค้นสะสม รวมถึงปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และภูมิรัฐศาสตร์ที่ซับซ้อน 3. นิโรธ (การดับทุกข์) คือการดับทุกข์สภาพนี้เกิดขึ้นได้ด้วยการยุติความรุนแรง เปิดทางสันติภาพ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม การสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ระหว่างสองฝ่าย รวมถึงการยอมรับสิทธิและความต้องการของกันและกัน และการประนีประนอม และ 4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือการประยุกต์ใช้ มรรคมีองค์ 8 ช่วยเป็นกรอบสร้างสันติในการเจรจาสหประชาชาติ-ปาเลสไตน์ โดยเน้นการเข้าใจความจริง ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ คือสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง 2. สัมมาสังกัปปะ คือ ตั้งใจหาทางออกในเชิงบวก 3. สัมมาวาจา คือใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และไม่กระทบกระทั่ง 4. สัมมากัมมันตะ คือ กระทำด้วยความเป็นมิตรและยุติธรรม 5. สัมมาอาชีวะ คือ ดำเนินชีวิต

* Received October 2, 2025; Revised November 14, 2025; Accepted November 21, 2025

อย่างยุติธรรมและไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว 6. สัมมาวายามะ คือ พยายามลดความขัดแย้งอย่างต่อเนื่อง 7. สัมมาสติ คือ มีสติในการจัดการกับอารมณ์ และ 8. สัมมาสมาธิ คือ ฝึกสมาธิเพื่อการตัดสินใจที่ชัดเจน ช่วยสร้างสังคมยุติธรรมและสันติสุข

คำสำคัญ: อริยสัจ 4; ยุติธรรม; ยุติความขัดแย้ง; อิสราเอล; ปาเลสไตน์

Abstract

The objectives of this article were to analyze the context of the Israel–Palestine conflict in the Gaza Strip and to propose a framework for applying the principle of the Four Noble Truths (Ariya Sacca 4) as an integrated approach to addressing problems rooted in greed (Lobha), hatred (Dosa), and attachment to self-interest. The study emphasized that both parties should reduce rigid attitudes, promote mutual understanding, and create opportunities for genuine compromise, which are essential for the cessation of suffering (Nirodha) and the establishment of sustainable peace. The findings were as follows. First, Dukkha (Suffering) referred to the prolonged conflict that has resulted in a severe humanitarian crisis for the people of Gaza. The population has faced threats to life, forced displacement, and profound socio-economic hardship. Major problems included famine, food shortages, the collapse of public health systems, blockades and restrictions on humanitarian aid, large numbers of casualties, economic devastation, and limitations on rights and freedoms. Second, Samudaya (Cause of Suffering) indicated that the root causes of suffering stemmed primarily from Lobha, manifested as the desire to control territory, resources, and political power, and Dosa, reflected in anger, hostility, and accumulated resentment. These factors were further intensified by complex historical, religious, and geopolitical conditions, which have continuously reinforced cycles of conflict and mistrust. Third, Nirodha (Cessation of Suffering) suggested that the alleviation of suffering could be achieved through the termination of violence, the promotion of peaceful dialogue, and the reduction of political and social tensions. It also required the development of new perspectives between both sides, mutual recognition of rights and needs, and sincere engagement in compromise. Fourth, Magga (Path to the Cessation of Suffering) involved applying the Noble Eightfold Path (Ariya Magga 8) as a constructive framework for peace negotiations. This framework emphasized Samma Ditthi (Right Understanding), Samma Sankappa (Right Intention), Samma

Vaca (Right Speech), Samma Kammananta (Right Action), Samma Ajiva (Right Livelihood), Samma Vayama (Right Effort), Samma Sati (Right Mindfulness), and Samma Samadhi (Right Concentration). These principles encouraged ethical conduct, emotional regulation, and rational decision-making, thereby supporting the development of justice, reconciliation, and long-term peace in society.

Keyword: Four Noble Truths; Fairness; Conflict Resolution; Israel; Palestine

บทนำ

ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ โดยเฉพาะในพื้นที่ฉนวนกาซ่า เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานกว่า 70 ปี มีรากฐานจากประวัติศาสตร์การแบ่งแยกดินแดนปาเลสไตน์ในปี 2490 ซึ่งนำไปสู่การประกาศตั้งรัฐอิสราเอลในปี 2491 ส่งผลให้เกิดสงครามและการพลัดถิ่นของชาวปาเลสไตน์ (Nakba) ที่ยาวนาน การควบคุมฉนวนกาซ่าโดยกลุ่มฮามาสตั้งแต่ปี 2550 ส่งผลให้เกิดการปะทะความรุนแรงอย่างต่อเนื่องระหว่างอิสราเอลและกลุ่มปาเลสไตน์ในพื้นที่นี้ ประชาชนในฉนวนกาซ่าต้องเผชิญกับความทุกข์ยากด้านมนุษยธรรมและวิกฤตด้านความมั่นคง การแก้ไขปัญหาโดยใช้กำลังปรากฏว่าล้มเหลวและทำให้สถานการณ์ย่ำแย่ยิ่งขึ้น (ไทยพีบีเอส, 2566)

ความขัดแย้งในฉนวนกาซ่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบรุนแรงต่อความมั่นคงระดับภูมิภาคและสากล ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรและเสถียรภาพทางการเมือง ความเสียหายที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่เป็นด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังเป็นวิกฤตมนุษยธรรมที่เรื้อรัง หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเน้นการเข้าใจถึงทุกข์ ต้นเหตุของทุกข์ ผลการดับทุกข์ และทางดับทุกข์ โดยเฉพาะหลักมรรคมีองค์ 8 ที่เน้นวิธีปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ (พระมหาสุทิตล จิตตปญโญ (ภวนอก), 2566) สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และวางแนวทางการเจรจายุติความขัดแย้งอย่างสันติและยั่งยืน ด้วยการเข้าใจรากเหง้าของความขัดแย้ง เช่น ต้นเหตุ ความอยากได้อะไร (ดวงใจ ปินตามูล, 2560) ความโกรธเกลียด และความไม่เข้าใจที่สะสมมา รวมถึงส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจผู้เกี่ยวข้อง เพื่อปลดปล่อยความทุกข์และนำไปสู่สันติภาพที่แท้จริง

บทความนี้มุ่งนำเสนอการนำหลักอริยสัจ 4 มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางสันติวิธีในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ในฉนวนกาซ่า ซึ่งแตกต่างจากการแก้ไขด้วยกำลัง โดยมุ่งเน้นการเข้าใจ ความเมตตา และการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ เป็นพื้นฐานของสันติภาพที่ยั่งยืน

จากความสำคัญของปัญหาความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ ผู้เขียนจึงสนใจทำการศึกษา หลักอริยสัจ 4: การเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า) ซึ่งผลจากการเขียนครั้งนี้ จะทำให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หน่วยงานต่าง ๆ ที่จะนำ

ผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม หรือ ประเทศชาติต่อไป

ความหมายและองค์ประกอบอริยสัจ 4

หลักธรรม “อริยสัจ 4” (ส.ม. (ไทย) 19/1083/598) ถือเป็นระบบครอบคลุมกระบวนการในการแก้ไขปัญหาทั้งมวล ซึ่งมีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า เมื่อเจอกับปัญหา หรือ “ทุกข์” คือ สภาวะบีบคั้น สิ่งที่ติดขัด บีบคั้นคับข้อง ก็ต้องสืบสาวหาเหตุปัจจัยของมันว่าเกิดจากอะไร เรียกว่า “สมุทัย” คือสาเหตุแห่งทุกข์ เมื่อพบแล้วก็ต้องเล็งจุดหมายว่าจะเอาอะไร และจะสามารถทำได้แค่ไหน เพียงใด คือ เอาความต้องการมาดูความเป็นไปได้ แล้วตั้งเป้าหมายขึ้นมา เรียกว่า “นิโรธ” เมื่อตั้งเป้าหมายชัดแล้ว ก็จะมาสู่ขั้นการลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย เรียกว่า “มรรค” อริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ หรือ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นพระอริยะ มีอยู่ 4 ประการ คือ 1. ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น 2. ทุกขสมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3. ทุกขนิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ คือ ดับตัณหาทั้ง 3 ได้อย่างสิ้นเชิง และ 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา คือ ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมรรค 8 (ที.ส. (ไทย) 9/393/164)

พระพุทธองค์ทรงขยายความอริยสัจ 4 ประการไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรที่ทรงแสดงแก่นักบวชปัญจวัคคีย์ว่า 1. ทุกขอริยสัจ คือ ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความเจ็บเป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากสิ่งเป็นที่รักเป็นทุกข์ ความไม่ได้สิ่งที่ตนปรารถนาเป็นทุกข์ ว่าโดยย่อความยึดมั่นขั้น 5 เป็นทุกข์ 2. ทุกขสมุทัยอริยสัจ คือ ตัณหาอันนำไปเกิดอีก เป็นความเพลิดเพลिनและความกำหนด ทำให้เพลิดเพลिनในอารมณ์นั้น ๆ ได้แก่ กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา 3. ทุกขนิโรธอริยสัจ คือ ความที่ดับทาดับไปอย่างไม่มีเหลือด้วยวิราคะ ความสละ ความสลัดทิ้ง ความพ้น ความไม่อาลัยในตัณหา 4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ คือ อริยมรรคมรรค 8 ประการ ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ (ชินดาภา พรหมิ, 2566)

หลักอริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบเพื่อดับทุกข์ ได้แก่ ทุกข์ (ปัญหา ความทุกข์) สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์ เช่น ตัณหา ความอยาก) นิโรธ (ความดับทุกข์ สภาวะแห่งนิพพาน) และมรรค (หนทางแห่งการดับทุกข์ หรืออริยมรรคมรรค 8) หลักธรรมนี้เป็นหลักการแก้ปัญหาชีวิตตามเหตุผล โดยเน้นการทำความเข้าใจปัญหา ค้นหาสาเหตุ กำหนดเป้าหมาย และปฏิบัติตามหนทางที่ถูกต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2556)

สรุป อริยสัจ 4 คือ แนวทางการดับทุกข์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิต และปัญหาสังคม ได้แก่ 1. ทุกข์ คือ การยอมรับความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตและสังคม เช่น

ความเครียด ความขัดแย้ง หรือปัญหาภาวะทางสังคม การตระหนักถึงปัญหาคือจุดเริ่มต้นในการหาทางออก 2. สมุทัย คือ การเข้าใจสาเหตุของปัญหา เช่น ความโลภ ความโกรธ หรือการยึดติดในสิ่งต่าง ๆ การลดละสิ่งเหล่านี้เป็นวิธีแก้ปัญหายั่งยืน 3. นิโรธ คือ การหาวิธีดับทุกข์ เช่น การพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหา การปรับปรุงวิถีคิดและการสร้างสันติสุขภายในตนเองและสังคม และ 4. มรรค คือ การใช้แนวทางปฏิบัติที่มีระเบียบ เช่น อริยมรรค 8 การปฏิบัติด้วยการเห็นถูกต้อง การพูดและการกระทำที่ดี รวมถึงการฝึกสมาธิและการพัฒนาปัญญา เพื่อการหลุดพ้นจากทุกข์และการแก้ปัญหาชีวิต

ความหมายความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) เป็นสถานการณ์ที่บุคคล กลุ่ม องค์กร หรือประเทศ มีความคิดเห็น ความต้องการ หรือผลประโยชน์ที่แตกต่างและขัดแย้งกัน จนก่อให้เกิดการเผชิญหน้า ทั้งในรูปแบบความคิด คำพูด หรือการกระทำ

ความขัดแย้งตามแนวคิดพระพุทธศาสนานั้น แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก ความหมายของความขัดแย้งในแง่ของธรรม หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีความต้องการความเห็น การปฏิบัติค่านิยมและโครงสร้างที่มีความขัดกันไม่ลงรอยกัน ความหมายของความขัดแย้งในแง่ของธรรม มีหลายนัย กล่าวคือ ความบาดหมาง (ภณฺทน) (อง.ติก. (ไทย) 20/125/371-372) การทะเลาะ (กลห) การแก่งแย่ง (วิคฺคห) การวิวาท (วิวาท) การมุ่งร้ายกัน (เมธคา) การถกเถียงกัน (โวหาร) (ขุ.ม. (ไทย) 29/97/297-304) และประเด็นที่สองความหมายในแง่ของวินัย หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ที่เรียกว่าอภิกฺคณฺ สาเหตุแห่งความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ตัณหา หรือความทะยานอยาก ความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอเรียกว่า ตัณหา ที่มุ่งประสงค์เอาเวทนา และต้องสิ่งสำหรับเอามาเสพเสวยเวทนาหรือสิ่งที่จะปรนเปรอตัวตน และความต้องการคุณภาพชีวิต เรียกว่า ฉันทะ (พระเทพเวที (ป. อ. ปยุตฺโต), 2532) โดยทั้งหมดที่กล่าวมานั้นถือว่าเป็นกิเลสที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งอัน จะก่อให้เกิดแต่ความเสียหายทั้งแก่ตนเองและสังคมโดยฝ่ายเดียว พระพุทธศาสนาถือว่าเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว ย่อมส่งผลต่อความผาสุกของสังคมได้โดยไม่ต้องสงสัย

สรุปว่า ความขัดแย้ง คือ การไม่ตรงหรือไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งอาจแสดงออกในรูปแบบของการต่อสู้และการปะทะ หรือเป็นสภาวะที่แตกต่างทางความคิดหรือผลประโยชน์ที่ไม่สามารถประนีประนอมกันได้ จึงทำให้เกิดความตึงเครียดหรือความขัดแย้งระหว่างฝ่าย ซึ่งมีผลต่อสังคมและการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ก็สามารถจัดการแก้ไขได้ผ่านกระบวนการสันติวิธี เช่น การเจรจาและการไกล่เกลี่ย

หลักอริยสัจ 4 : บริบทความขัดแย้งระหว่างระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า)

หลักอริยสัจ 4 (ส.ม. (ไทย) 19/1081/367-368) คือ หลักธรรมในพุทธศาสนาที่ชี้ถึงความจริงเกี่ยวกับทุกข์และวิธีการดับทุกข์ ประกอบด้วย อริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ (ความทุกข์) สมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) นิโรธ (การดับทุกข์) และมรรค (หนทางดับทุกข์) (ธณพร โปมิน และอุทัย กมลศิลป์, 2565) ซึ่งในบริบทของความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า) หลักอริยสัจ 4 สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์และเข้าใจแก่นแท้ของปัญหาและแนวทางการเจรจายุติความขัดแย้งได้ดังนี้

1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อและรุนแรงทำให้ประชาชนทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะในฉนวนกาซ่าต้องเผชิญกับความทุกข์อย่างรุนแรง ทั้งชีวิตที่ถูกคุกคาม การพลัดถิ่น ความขัดแย้งทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนวิกฤตมนุษยธรรมอย่างลึกซึ้ง ดังต่อไปนี้

1.1 ภาวะอดอยาก/ขาดอาหารอย่างรุนแรง คือ พื้นที่หลายแห่งในกาซ่าอยู่ในสภาวะ “Famine” หรือความอดอยากขั้นวิกฤตแล้ว ซึ่งประชากรหลายล้านคนกำลังเผชิญกับภาวะขาดแคลนอาหารขั้นรุนแรง และ อาหารที่เข้ามาไม่เพียงพอต่อความต้องการพื้นฐาน เช่น เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2568 คณะกรรมการกลางว่าด้วยอาหาร (IPC) ยืนยันว่ากาซ่ากำลังเผชิญภาวะอดอยาก และมีแนวโน้มขยายไปยังเดียร์ อัล บาลาห์และข่าน ยูนิส โดยเฉพาะกาซ่าตอนเหนือซึ่งสถานการณ์อาจเลวร้ายกว่าเมืองกาซ่า แม้ข้อมูลจำกัดทำให้ไม่สามารถจัดประเภทบางพื้นที่ได้ แต่ย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเข้าถึงพื้นที่และจัดส่งความช่วยเหลือจากประชากร 1.98 ล้านคน IPC คาดว่า กว่า 640,000 คน จะเข้าสู่ภาวะขาดแคลนอาหารรุนแรง (IPC ระยะที่ 5) ภายในเดือนกันยายน 2568 อีก 1.14 ล้านคน อยู่ในภาวะฉุกเฉิน (ระยะที่ 4) และ 198,000 คน อยู่ในภาวะวิกฤต (ระยะที่ 3) ภายในเดือนมิถุนายน 2569 คาดว่า จะมีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี อย่างน้อย 132,000 คน ประสบภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลัน ซึ่งรวมถึงกว่า 41,000 คน ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเสียชีวิต ขณะที่สตรีมีครรภ์และให้นมบุตรที่ขาดสารอาหารเพิ่มเป็น 55,500 คน ต้องได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วน (United Nations, 2025)

1.2 โครงสร้างพื้นฐานถูกทำลาย/ความเสียหายของสิ่งสาธารณูปโภค คือ อาคาร บ้านเรือน โรงเรียน โรงพยาบาล และโครงสร้างสำคัญถูกโจมตีและถูกทำลายเป็นจำนวนมาก โดยกองกำลังอิสราเอลได้ระดมยิงอย่างหนักจากทางอากาศ ทางบก และทางทะเล ทั่วฉนวนกาซ่า ควบคู่ไปกับปฏิบัติการภาคพื้นดินอย่างต่อเนื่อง มีรายงานการรื้อถอนอาคารที่พักอาศัย และการโจมตีโรงเรียน เติร์ท อาคารที่พักอาศัย (United Nations, 2025)

ในขณะที่ปัจจุบัน ภาพถ่ายดาวเทียมล่าสุดเผยว่ากาซ่าซึ่งถูกทำลายราบเป็นหน้ากลองหลังจากกองทัพอิสราเอลประกาศแผนยึดครองเมือง ตั้งแต่ต้นเดือนสิงหาคมถึงต้นกันยายน อาคารบ้านเรือนกว่า 1,800 หลัง โดยเฉพาะย่านพักอาศัย เช่น มีอาคารสูงถูกทิ้งระเบิดจนประชาชนกว่า 4,000 คนไร้ที่อยู่อาศัย ความเสียหายนี้เกิดขึ้นพร้อมกับวิกฤตความอด

อยากและคำเตือนจากสหประชาชาติว่าการโจมตีจะนำไปสู่หายนะทางมนุษยธรรมและการพลัดถิ่นครั้งใหญ่ (ไทยรัฐออนไลน์, 2568)

1.3 วิกฤตระบบสาธารณสุข/บริการทางการแพทย์ล่มสลาย คือ โรงพยาบาลจำนวนมากไม่สามารถดำเนินการเต็มรูปแบบเนื่องจากขาดอุปกรณ์ ยา และเชื้อเพลิง โดยมีการโจมตีต่อสถานพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์เป็นประจำ ส่งผลให้การให้บริการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนถูกลดทอน (OCHA, 2025) และตามข้อมูลของกลุ่มสุขภาพ UNRWA ยังคงเป็นหนึ่งในหน่วยงานด้านสุขภาพที่ใหญ่ที่สุดที่ปฏิบัติการในฉนวนกาซ่า โดยมีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนประมาณครึ่งหนึ่งเข้าถึงบริการด้านสุขภาพนับตั้งแต่วันที่ 7 ตุลาคม 2566 เช่น ทีมสุขภาพของ UNRWA ให้บริการด้านสุขภาพมากกว่า 1.3 ล้านครั้ง รวมถึงการดูแลมารดา 96,000 ครั้ง, ทันตกรรมกว่า 51,000 ครั้ง, และกายภาพบำบัดกว่า 33,500 ครั้ง ระหว่างวันที่ 7 ตุลาคม 2566 – 6 กรกฎาคม 2568 UNRWA ให้คำปรึกษาทางการแพทย์ทั่วฉนวนกาซ่ากว่า 9.2 ล้านครั้ง (United Nations, 2025) เป็นต้น

1.4 การอพยพภายใน/คนไร้ที่อยู่อาศัย คือประชาชนจำนวนมากถูกบังคับให้ออกจากที่พักอาศัย ซึ่งเป็นคำสั่งอพยพของรัฐบาลอิสราเอล ให้ออกจากเมืองกาซ่า ส่งผลให้ประชาชนเกือบหนึ่งล้านคน รวมถึงเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการของ IRC ต้องอพยพไปยังฉนวนกาซ่าตอนใต้ หลายคนอาศัยอยู่ในค่ายชั่วคราวหรือที่พักอาศัยที่ไม่เหมาะสม และประมาณร้อยละ 40 ของประชากรในกาซ่าถูกพลัดถิ่นภายใน (Internally Displaced) ทำให้ชาวปาเลสไตน์ เกือบ 1.9 ล้านคนไม่มีที่อยู่อาศัยถาวรและปลอดภัย ผู้คนต้องอพยพไปหลบภัยในเต็นท์หรือที่พักชั่วคราวซึ่งไม่สามารถให้ความปลอดภัยหรือศักดิ์ศรีได้ (Rescue, 2025)

1.5 การปิดล้อม/การจำกัดการเข้าออกและขนส่งความช่วยเหลือ คือ สิ่งของช่วยเหลือ เช่น อาหาร ยา เชื้อเพลิง ถูกปิดกั้น หรือได้รับการจำกัดอย่างเข้มงวดในการเข้าสู่กาซ่า กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีเบนจามิน เนทันยาฮูของอิสราเอล ระงับความช่วยเหลือทั้งหมดต่อฉนวนกาซ่าในเดือนมีนาคมโดยอ้างว่าเป็นการกดดันให้ฮามาสยอมรับข้อตกลงหยุดยิงที่อิสราเอลได้ยกเลิกไปฝ่ายเดียวในช่วงปลายเดือนนั้น เช่น ในเดือนมีนาคม 2567 อิสราเอลขัดขวางไม่ให้ขบวนรถช่วยเหลือของสหประชาชาติเข้าถึงฉนวนกาซ่าตอนเหนือ เนื่องจากพยายามทำให้ประชาชนอดอยากและอพยพหนี ทำให้ในเดือนกันยายน องค์การความช่วยเหลือระหว่างประเทศ 15 แห่งกล่าวว่าอิสราเอลกำลังปิดกั้นความช่วยเหลือของกาซ่าถึง 83 เปอร์เซ็นต์ (Al Jazeera, 2025) เป็นต้น

1.6 เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจำนวนมาก คือ ตั้งแต่เริ่มความขัดแย้ง มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บเป็นจำนวนมาก โดยรวมแล้วมากกว่าสี่หมื่น (แล้วแต่ระยะเวลาและแหล่งข้อมูล) เช่น ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขปาเลสไตน์ ณ วันที่ 26 สิงหาคม 2568 ระบุว่า มีผู้เสียชีวิตชาวปาเลสไตน์ที่ยืนยันแล้วอย่างน้อย 62,819 ราย ในจำนวนนี้รวมเด็กอย่างน้อย 18,430 ราย

ขณะที่มีผู้บาดเจ็บรวมอย่างน้อย 158,629 ราย ด้านอิสราเอล มีรายงานผู้เสียชีวิตชาวอิสราเอลอย่างน้อย 1,139 ราย อีกทั้งมีผู้บาดเจ็บรวมอย่างน้อย 8,730 ราย (Udchachon, 2025) เป็นต้น

1.7 ความเสี่ยงต่อโรค/สุขภาพโดยรวมล้มเหลว คือ ภาวะทุพโภชนาการ โดยเฉพาะในเด็กหญิง เด็กชาย ผู้สูงอายุ เช่น ภาวะอดอยากในฉนวนกาซาเป็นวิกฤตหนัก โดยครัวเรือนอย่างน้อย 20% ขาดแคลนอาหารอย่างรุนแรง เด็ก 30% ประสบทุพโภชนาการเฉียบพลัน และเด็กประมาณ 4 คนในทุก 10,000 คน เสียชีวิตจากความอดอยากหรือโรคเกี่ยวกับโภชนาการ สหประชาชาติชี้ว่าสถานการณ์นี้คือความล้มเหลวของมนุษยชาติ และประชากรอย่างน้อย 1 ใน 5 ต้องเผชิญกับภาวะอดอยาก สาเหตุหลักคือความขัดแย้งและมาตรการปิดล้อมที่จำกัดการเข้าถึงอาหารและความช่วยเหลือ (Al Jazeera, 2025) ทั้งนี้ ยังมีการระบาดของโรคต่าง ๆ เนื่องจากสภาพสุขาภิบาลที่แย่ ขาดน้ำสะอาด และระบบสุขาภิบาลถูกทำลาย (World Health Organization, 2025)

1.8 เศรษฐกิจล้ม/ขาดแคลนรายได้/ความยากจนขั้นรุนแรง คือ การค้า ภาควิชาการผลิตถูกปิดกั้น เศรษฐกิจพื้นฐานเสื่อมถอยอย่างหนักและเข้าสู่ภาวะอดอยากรุนแรง ซึ่งการประมาณการเบื้องต้นของ UNCTAD แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ที่ลดลงอย่างรวดเร็ว ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวที่ลดลง ความยากจนและการว่างงานที่พุ่งสูงขึ้น รวมถึงความท้าทายทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ (UNCTAD, 2024)

1.9 การเสื่อมของสิทธิและเสรีภาพ/ความไม่มั่นคงในชีวิตประจำวัน คือ ประชาชนถูกควบคุมการเคลื่อนไหว ถูกจำกัดสิทธิในการเดินทางออกนอกเขต ปิดตั้งด่านและบดขยี้ที่รุนแรง เพื่อควบคุมความมั่นคงและตอบโต้การโจมตีของกลุ่มฮามาส โดยใช้มาตรการปิดล้อมทางบก อากาศ และทะเล จำกัดการนำเข้าอาหาร น้ำ ยา วัคซีนโรค และวัสดุก่อสร้าง ทำให้เศรษฐกิจพื้นฐานในกาซาเสื่อมโทรมอย่างหนัก และชีวิตประชาชนถูกจำกัดอย่างรุนแรง ทั้งนี้ ความตั้งใจของอิสราเอล คือ การแยกกาซาออกจากการปกครองของฮามาสเพื่อบีบให้ประชาชนต่อต้านกลุ่มนี้ แต่ผลกลับตรงกันข้าม ทำให้ฮามาสเข้มแข็งขึ้นและประชาชนยิ่งขาดแคลน (แอมเนสตี้, 2566)

2. สมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์) คือ ต้นเหตุของความทุกข์ในความขัดแย้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากโลกะ ได้แก่ความโลภตัณหาในกามคุณ (กามตัณหา) เช่น ความต้องการควบคุมดินแดน ทรัพยากร อำนาจทางการเมือง และโทษะ ได้แก่ ความโกรธ ความเกลียดชัง ความไม่ไว้วางใจ และความแค้นสะสมระหว่างสองฝ่าย ตัวอย่างเช่น วันที่ 7 ตุลาคม 2566 กลุ่มฮามาสกองกำลังติดอาวุธในฉนวนกาซา กว่า 1,000 คน บุกโจมตีชายแดนทางตอนใต้ของอิสราเอล พร้อมก่อเหตุสังหารหมู่ชาย หญิง และเด็กไปกว่า 1,200 คน และลักพาตัวพลเรือนอีกราว 250 คนเพื่อนำตัวกลับกาซา และหลังจากเหตุการณ์วันนั้น นายกรัฐมนตรีอิสราเอล เบนจามิน เนทันยาฮู (Benjamin Netanyahu) ออกมาประกาศทันทีว่า “อิสราเอลเข้าสู่สงครามแล้ว และกลุ่มฮามาส

ต้องชดใช้” จากนั้นกองกำลังป้องกันอิสราเอล (Israel Defence Forces หรือ IDF) ก็เริ่มปฏิบัติการทางทหารทันทีเพื่อคืนพื้นที่แก้มัสญิดและปล่อยตัวประกัน (Udchachon, 2025)

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และภูมิรัฐศาสตร์ที่ซับซ้อน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อชาวยิวเริ่มฟื้นฟูรัฐชาติในดินแดนที่ชาวอาหรับปาเลสไตน์อาศัยอยู่เดิม ความตึงเครียดทวีความรุนแรงหลังการก่อตั้งรัฐอิสราเอลในปี 2491 และสงครามหกวันที่นำไปสู่การยึดครองเวสต์แบงก์และฉนวนกาซ่า ประเด็นหลักคือเขตแดน สิทธิการกลับมาตุภูมิ น้ำ และสถานะเยรูซาเล็มซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างอ้างสิทธิ์ ศาสนาที่ยึดถือพื้นที่นี้เป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ยิ่งเพิ่มความซับซ้อน ทำให้ความขัดแย้งและผลกระทบทางการเมืองสังคมยังคงต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน (ไทยพีบีเอส, 2566)

3. นิโธธ (ความดับทุกข์) คือ การดับทุกข์สภาพนี้เกิดขึ้นได้ด้วยการยุติความรุนแรง เปิดทางสันติภาพ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม การสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ระหว่างสองฝ่าย เช่น การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองฝ่าย การสร้างความมั่นคงในภูมิภาค (Reuters, 2568) และการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างประชาชนของทั้งสองฝ่าย ซึ่งมีการเสนอและเรียกร้องจากหน่วยงานนานาชาติและองค์กรสิทธิมนุษยชน เช่น Amnesty International ที่เน้นให้ยุติการสู้รบ เปิดทางให้ช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเข้าถึงประชาชนทันที ยกเลิกการปิดล้อมและการยึดครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย พร้อมฟื้นฟูฉนวนกาซ่าเพื่อเยียวยาชีวิตผู้คน (แอมเนสตี้, 2568) รวมถึงการออกแถลงการณ์ร่วมในระดับพหุภาคีและเรียกร้องให้นำกฎหมายระหว่างประเทศมาบังคับใช้อย่างจริงจังเพื่อสร้างสันติภาพ นโยบายฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำและผลักดันแผนสันติภาพ เช่น แผน 20 ข้อของทรัมป์ที่เน้นเขตปลอดความรุนแรง และการพัฒนาเพื่อประชาชนในกาซ่า (Dung, 2025) รวมถึงการยอมรับสิทธิและความต้องการของกันและกัน และการประนีประนอม ซึ่งเป็นความพยายามที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศ กล่าวคือ ในเดือนกันยายน 2568 องค์การสหประชาชาติได้ลงมติสนับสนุนการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและปาเลสไตน์ โดยการยอมรับซึ่งกันและกันและการสร้างรัฐปาเลสไตน์ที่มีอธิปไตย โดยมีประเทศสมาชิก 142 ประเทศสนับสนุนการแก้ปัญหานี้ (Lederer, 2568) และล่าสุดเมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2568 ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ สหรัฐฯ และผู้นำโลกหลายคน ลงนามใน “ข้อตกลงหยุดยิงกาซ่า” ขณะที่ ตัวประกันชาวอิสราเอล 20 คนกลับคืนสู่ครอบครัวหลังฮามาสปล่อยตัวตามข้อตกลงหยุดยิงระยะแรก (ไทยพีบีเอส, 2568)

4. มรรค (หนทางดับทุกข์) หนทางแห่งการดับทุกข์ในบริบทนี้ คือ การนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาประยุกต์ใช้ในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์สามารถช่วยสร้างกรอบทางจิตใจและพฤติกรรมเพื่อการสันติได้ โดยแต่ละองค์ประกอบของมรรคมีองค์ 8 ส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ คือ การนำหลักมรรคมีองค์ 8 มาใช้เพื่อแก้ไขความขัดแย้งในบริบทนี้มีรายละเอียดในแต่ละข้อดังนี้ 1. สัมมาทิฏฐิ แก้ไขด้วยการ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ระหว่าง

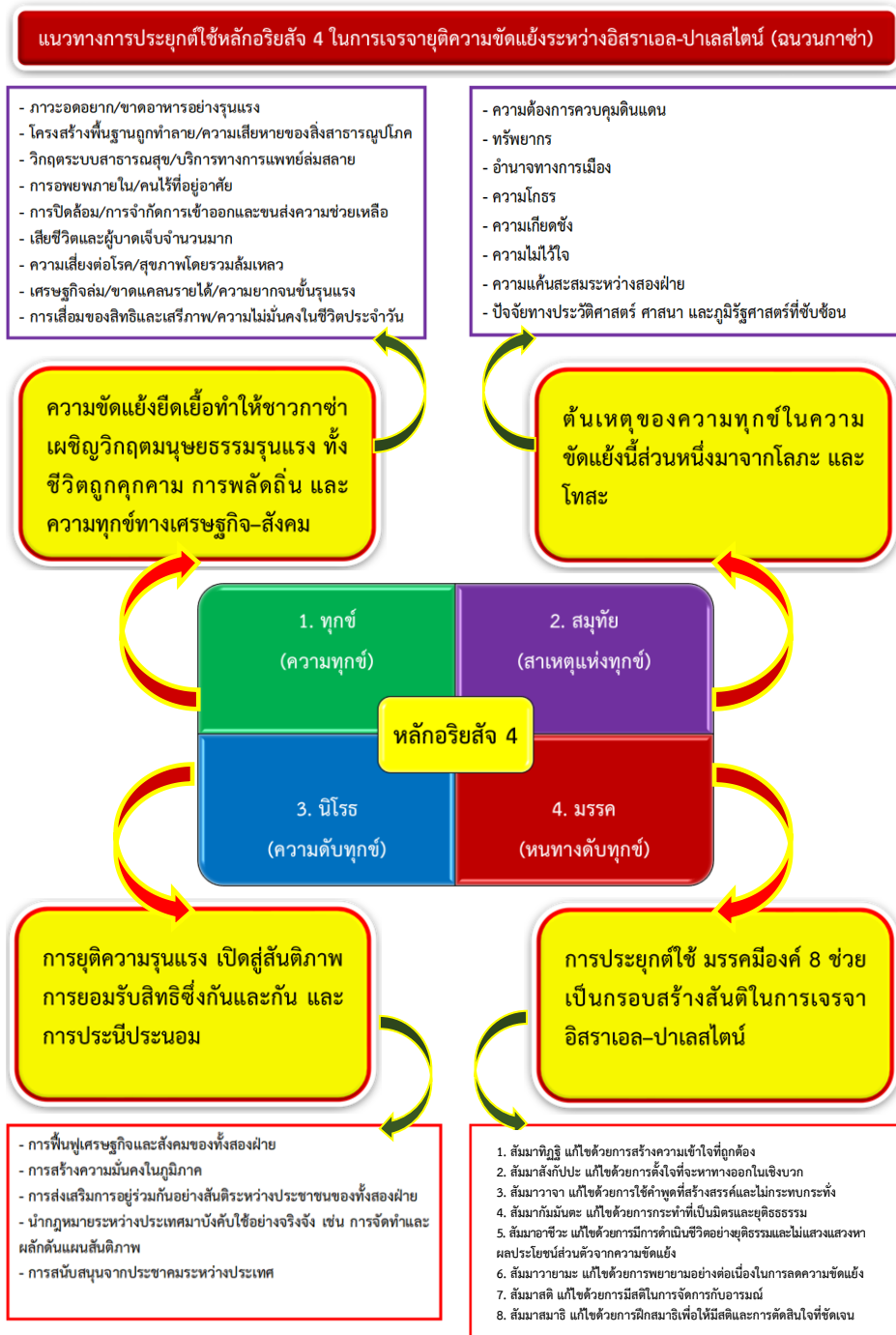

สองฝ่ายเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบของความขัดแย้ง โดยการเปิดใจรับฟังและศึกษาเรื่องราวจากมุมมองต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนและสร้างฐานความเห็นพ้องต้องกัน 2. สัมมาสังกัปปะ (ความตั้งใจชอบ) แก้ไขด้วยการ ตั้งใจที่จะหาทางออกในเชิงบวก ผ่านการเจรจาและการประนีประนอม โดยมีความตั้งใจที่แน่วแนในการสร้างสันติภาพและลดความขัดแย้งให้เหลือน้อยที่สุด 3. สัมมาวาจา (การพูดจาชอบ) แก้ไขด้วยการใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และไม่กระทบกระทั่ง โดยหลีกเลี่ยงคำพูดที่สร้างความเกลียดชังหรือความรุนแรง มุ่งมั่นที่จะใช้ภาษาที่สุภาพและเคารพกันและกัน 4. สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) แก้ไขด้วยการ กระทำที่เป็นมิตรและยุติธรรม เช่น การร่วมมือในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากความขัดแย้ง และการทำงานร่วมกันเพื่อการฟื้นฟูสังคมหลังจากความรุนแรง 5. สัมมาอาชีวะ (การดำรงชีวิตชอบ) แก้ไขด้วยการ มีการดำเนินชีวิตอย่างยุติธรรมและไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวจากความขัดแย้ง โดยไม่ใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการเพิ่มพูนอำนาจหรือทรัพยากรส่วนตัว 6. สัมมาวายามะ (ความพยายามชอบ) แก้ไขด้วยการ พยายามอย่างต่อเนื่องในการลดความขัดแย้ง ทั้งในระดับปัจเจกและสังคม โดยมุ่งหวังที่จะสร้างความร่วมมือและสนับสนุนกระบวนการสันติภาพอย่างยั่งยืน 7. สัมมาสติ (การระลึกชอบ) แก้ไขด้วยการ มีสติในการจัดการกับอารมณ์ และการทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการระลึกถึงความเป็นมนุษย์และสิทธิของทุกฝ่าย ทำให้สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและไม่ใช้ความรุนแรง และ 8. สัมมาสมาธิ (สมาธิชอบ) แก้ไขด้วยการ ฝึกสมาธิเพื่อให้มีสติและการตัดสินใจที่ชัดเจน ในการหาทางออกจากความขัดแย้ง โดยการฝึกสติและสมาธิจะช่วยให้มองเห็นวิธีแก้ไขปัญหามีความยั่งยืนและสร้างสันติภาพได้มากขึ้น (ที.สี. (ไทย) 9/393/164) ซึ่งการนำมรรคมีองค์ 8 มาใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งนี้จะช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถลดความขัดแย้งและร่วมกันสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสันติสุข

ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งอิสราเอล-ปาเลสไตน์ จึงเป็นกระบวนการที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหาที่ต้นเหตุ (สมุทัย) และนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ชอบธรรม (มรรค) เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายแห่งการยุติความทุกข์ และสันติภาพ (นิโรธ) อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง หลักอริยสัจ 4: การยุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า) เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซ่า)

จากภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการเจรจายุติความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ (ฉนวนกาซา) เป็นการบูรณาการแก้ไขปัญหที่เกิดจากโลหะ โทสะ และความยึดมั่นในผลประโยชน์ ทั้งสองฝ่ายควรลดทิฐิ เพิ่มความเข้าใจ และเปิดทางสู่การประนีประนอมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการดับทุกข์และสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนได้แก่

1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือความขัดแย้งยึดถือทำให้ชาวกาซาเผชิญวิกฤตมนุษยธรรมรุนแรง ทั้งชีวิตถูกคุกคาม การพลัดถิ่น และความทุกข์ทางเศรษฐกิจ-สังคม โดยปัญหาหลักคือ อดอยาก ขาดอาหาร โครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุขล่มสลาย การอพยพภายใน การปิดล้อมและจำกัดความช่วยเหลือ ผู้เสียชีวิตจำนวนมาก สุขภาพเสื่อมถอย เศรษฐกิจพังและสิทธิเสรีภาพถูกจำกัด

2. สมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์) คือต้นเหตุความทุกข์จากโลหะ ได้แก่ความโลภตัณหาในกามคุณ (กามตัณหา) เช่น ความต้องการควบคุมดินแดน ทรัพยากร อำนาจทางการเมือง และโทสะ ได้แก่ ความโกรธ ความเกลียดชัง ความไม่ไว้วางใจ และความแค้นสะสมระหว่างสองฝ่าย รวมถึงปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และภูมิรัฐศาสตร์ที่ซับซ้อน

3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือการดับทุกข์สภาพนี้เกิดขึ้นได้ด้วยการยุติความรุนแรง เปิดทางสันติภาพ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม การสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ระหว่างสองฝ่าย รวมถึงการยอมรับสิทธิและความต้องการของกันและกัน และการประนีประนอม

4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือการประยุกต์ใช้ มรรคมีองค์ 8 ช่วยเป็นกรอบสร้างสันติในการเจรจาอิสราเอล-ปาเลสไตน์ โดยเน้นการเข้าใจความจริง ได้แก่ 1. สัมมาทิฐิ แก้ไขด้วยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง 2. สัมมาสังกัปปะ แก้ไขด้วยการ ตั้งใจที่จะหาทางออกในเชิงบวก 3. สัมมาวาจา แก้ไขด้วยการ ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และไม่กระทบกระทั่ง 4. สัมมาภิมันตะ แก้ไขด้วยการ กระทำที่เป็นมิตรและยุติธรรม 5. สัมมาอาชีวะ แก้ไขด้วยการ มีการดำเนินชีวิตอย่างยุติธรรมและไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวจากความขัดแย้ง 6. สัมมาวายามะ แก้ไขด้วยการพยายามอย่างต่อเนื่องในการลดความขัดแย้ง 7. สัมมาสติ แก้ไขด้วยการ มีสติในการจัดการกับอารมณ์ และ 8. สัมมาสมาธิ แก้ไขด้วยการ ฝึกสมาธิเพื่อให้มีสติและการตัดสินใจที่ชัดเจน ช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถลดความขัดแย้งและร่วมกันสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมและสันติสุขนำไปสู่สันติภาพที่ยั่งยืน

สรุป

หลักอริยสัจ 4 ช่วยชี้ให้เห็นแก่นแท้ของปัญหาความขัดแย้งระหว่างอิสราเอล-ปาเลสไตน์ที่ฉนวนกาซา ได้แก่ 1. ทุกข์ (ความทุกข์) คือ ความขัดแย้งที่ยึดถือทำให้ประชาชนในพื้นที่ประสบปัญหาความทุกข์ เช่น การเสียชีวิต การพลัดถิ่น ขาดแคลนอาหาร น้ำ การรักษาพยาบาล และวิกฤตมนุษยธรรม 2. สมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์) มาจาก โลภะ คือ ความโลภในกามตัณหา

เช่น ความต้องการครอบครองดินแดน ทรัพยากร และอำนาจทางการเมือง รวมถึง โทสะ คือ ความโกรธ ความเกลียดชัง และความแค้นสะสมระหว่างสองฝ่าย ซึ่งสะสมมานาน และมีปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และภูมิรัฐศาสตร์ 3. นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ การยุติความรุนแรง และสร้างสันติภาพ และการประนีประนอม โดยเน้นการสร้างความเข้าใจและการยอมรับสิทธิของกันและกัน และ 4. มรรค (หนทางดับทุกข์) คือ การนำหลักมรรคมีองค์ 8 เป็นแนวทางแก้ไขความขัดแย้งโดยเน้นการพัฒนาความคิด การพูด และการกระทำให้ถูกต้อง โดยเริ่มจากความเข้าใจและเจตนาที่ชอบ ใช้คำพูดและการกระทำที่สร้างสรรค์ ดำเนินชีวิตอย่างยุติธรรม มีความพยายาม สติ และสมาธิในการควบคุมอารมณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งนำไปสู่ความสงบ และสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ชนิดาภา พรหมิ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4. *วารสารบรรพตการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*. 4(1), 38-45.
- ดวงใจ ปินตามูล. (2560). การจัดการความขัดแย้งเพื่อสร้างความปรองดองในสังคมโลกเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 1(1), 39-52.
- ไทยพีบีเอส. (2566). ทำความรู้จัก "ฉนวนกาซ่า" ดินแดนกันชน "อิสราเอล - ปาเลสไตน์". สืบค้น 10 กันยายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/abtOO>
- _____. (2566). ปุ่มหลังปมขัดแย้ง "อิสราเอล-ปาเลสไตน์". สืบค้น 28 กันยายน 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/332582>
- _____. (2568). “ทรมัป-ผู้นำโลก” ร่วมลงนามใน “ข้อตกลงหยุดยิงกาซ่า”. สืบค้น 17 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/357549>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2568). ภาพดาวเทียมเผย กาซ่าติดถูกทำลายราบเป็นหน้ากลองในเวลาเพียง 1 เดือน. สืบค้น 28 กันยายน 2568, จาก <https://shorturl.asia/VP2yl>
- ธณพร โปมิน และอุทัย กมลศิลป์. (2565). อริยสัจ 4 : พุทธวิธีเสริมสร้างการเรียนรู้โดยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง. *วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์*, 7(1), 1-10.
- พระเทพเวที (ป. อ. ปยุตโต). (2532). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระมหาสุทนต์ จิตตปญโญ (ญานอก). (2566). หลักอริยสัจ 4 กับการแก้ไขวิกฤตการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศ. *Journal of Modern Learning Development*, 8(5), 399-410.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แอมเนสตี้. (2566). อิสราเอล/ดินแดนของชาวปาเลสไตน์ที่ถูกยึดครอง: อิสราเอลต้องยกเลิกการปิดกั้นที่ผิดกฎหมายและไ้มนุษยธรรมต่อฉนวนกาซ่า ในขณะที่โรงผลิตไฟฟ้าไม่มีเชื้อเพลิงปั่นไฟแล้ว. สืบค้น 28 กันยายน 2568 จาก <https://shorturl.asia/MlyPZ>
- _____. (2568). อิสราเอล-ปาเลสไตน์: แปรทศวรรษแห่งการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และบทพิสูจน์ว่ามนุษยธรรมยังคงอยู่หรือไม่. สืบค้น 21 ตุลาคม 2568 จาก <https://shorturl.asia/3NTw4>
- Al Jazeera. (2025). *Israel Says it's Distributing aid in Gaza, so Why are People Starving?*. Retrieved September 28, 2025, from <https://shorturl.asia/siBgt>
- Dung, Q. (2025). *The United States is Pushing Forward a Comprehensive Peace Plan to Address the Conflict in Gaza*. Retrieved October 21, 2025, from <https://shorturl.asia/X109N>
- Lederer, E. M. (2025). *UN Assembly Votes Overwhelmingly to Back Two-State Solution to Israel-Palestinian Conflict*. Retrieved October 21, 2025, from <https://shorturl.asia/A84um>
- OCHA. (2025). *Humanitarian Situation Update #319 | Gaza Strip*. Retrieved September 28, 2025, from <https://shorturl.asia/7xGTJ>
- Rescue. (2025). *Crisis in Gaza: What to Know and How to Help*. Retrieved September 28, 2025, from <https://shorturl.asia/XAyV8>
- Reuters. (2025). *IMF Says Gaza Peace Deal Creates Opportunity for Lasting Economic Recovery*. Retrieved October 21, 2025, from <https://shorturl.asia/YdhF5>
- Udchachon, P. (2025). *Reveals The Crisis in Gaza That is Seen as a 'Genocide'*. Retrieved September 28, 2025, from <https://thematter.co/social/ongoing-genocide-in-gaza/248186>
- UNCTAD. (2024). *Preliminary Assessment of the Economic Impact of the Destruction in Gaza and Prospects for Economic Recovery*. Retrieved September 28, 2025, from <https://shorturl.asia/JdUXW>
- United Nations. (2025). *OCHA: Humanitarian Situation Update #317 – Gaza Strip [EN/AR]*. Retrieved September 28, 2025, from <https://shorturl.asia/3OlqL>
- World Health Organization. (2025). *Health System at Breaking Point as Hostilities Further Intensify in Gaza, WHO Warns*. Retrieved September 28, 2025, from <https://shorturl.asia/1uC2Y>

